

Vendula Trnková:

Sport v české literatuře

(Posudek vedoucího diplomové práce)

Diplomantka se pokusila o náročný úkol: proměnit svůj životní zájem o sport v syntetickou práci o sportu v české literatuře. Odvedla bezpochyby poctivou práci, jejíž výsledek však přes vynaložené úsilí není přesvědčivý. Limitem diplomantky se staly nejen její vlastní dispozice a připravenost, ale i podmínky, především dosavadní stav odborné literatury k tématu. Sportovními motivy v umělecké literatuře se zabývá řada dílčích studií, souhrnná, přehledově zaměřené práce však dosud vlastně neexistuje.

První obtíží, s níž se diplomantka musela vyrovnat, byla tedy už nutnost vytvořit si představu o šíři materiálu, jímž se chce zabývat. Je třeba říci, že ten od počátku spíše přebýval než naopak. Přestože se diplomantka vzdala některých témat (rekreační sportovní aktivity typu rybolovu a horolezectví) i některých žánrů (cestopisná a životopisná literatura) a omezila se vlastně na sport v úzkém smyslu, na linii vedoucí od aktivit sokolské brannosti k dnešnímu soutěžnímu sportu, musela nakonec na úplnost rezignovat a rozsáhlý materiál dál redukovat směrem k reprezentativnímu výběru.

V úvodních kapitolách se diplomantka poměrně obsáhle pokusila vymezit obsah pojmu sport a vztah sportu k umění. Především kapitola definující samotný sport se však utápí ve všeobecnosti. Také kapitola Vývoj sportu je vzhledem k tématu pojata příliš široce a působí odtažitě. Jako podstatný impuls rozvíjení tělesné kultury v novodobé české společnosti je diplomantkou pojat vznik Sokola. Umělecká reflexe tohoto fenoménu, který překračoval rámec sportovní a tělocvičné aktivity, je připomenuta v charakteristikách některých děl sokolské literatury (Hlaváček, Deml, Kožík). Zde je také patrný první limit práce: uvedené charakteristiky vznikaly bez hlubšího kontaktu s odbornou literaturou hlaváčkovskou či demlovskou, vycházejí zvnějšku, od fenoménu sokolství a dokládají vztah autorů k němu.

Oddíl o historii sportu je první z kapitol, které se ve snaze vyhnout se pouhému chronologickému výčtu pokoušejí shrnout sportovní literaturu do tematických okruhů. Zabývají se postupně soutěžním sportem, sportovní literaturou pro mládež, sportem v divácké

perspektivě a uměleckým obrazem specifických účastníků sportovního dění – funkcionářů, trenérů a žen. (přičleněna je i stručná a zcela zbytečná kapitola Sport pro zdraví a krásu). Největší pozornost je věnována soutěžnímu sportu. Kritériem třídění se pro diplomantku v rámci této kapitoly stalo odlišení pozitivních a negativních hodnot sportu v umělecké literatuře. Jako společný prvek sportovní literatury všech dobách je tu konstatována potřeba sportovce heroizovat – ať již z důvodů politických, komerčních nebo výchovných. Výchovnost se také stala přirozenou osou výkladu kapitoly o sportovní literatuře pro mládež a o mládeži.

Kapitola Sport v divácké perspektivě sleduje fenomén více či méně aktivní recepce sportu, resp. problematiku vztahů mezi divákem a přímým účastníkem sportovního výkonu. Autorka si uvědomuje různé originální aspekty diváckého fenoménu (připomíná např. podobnosti i odlišnosti mezi divákem sportovního utkání a „divákem“ umění, např. divadelního představení, dotýká se i fenoménu masovosti a ovlivnitelnosti masy), ale hlouběji se řešením těchto problémů nezabývá.

Hranice pouhého popisu překračuje kapitola, která se týká postavení ženy ve sportu i některé interpretačně zaměřené charakteristiky v oddílu Povídky o neporazitelných. Ta je však poněkud problematicky koncipována, resp. shrnuje texty značně disparátní povahy. Přesto upozorňuje na podstatný a se sportovní literaturou málo spojovaný rozměr nadsázky, legendy a pohádky. Spolu se závěrečnou kapitolou o Poezii v české sportovní literatuře (neměla diplomantka spíš na mysli „Sport v české poezii“?) jde o kapitoly, kde je kritériem třídění příslušnost k žánru.

Stručný chronologický přehled literatury se sportovní tematikou je užitečný, ale možná mohl být umístěn jinde než v Závěru práce. Ten jinak dochází k předpokládaným a dosti obecným závěrům (převládající pozitivní obraz sportu a sportovce).

Práce má řadu problémů. První vyplývají již ze samotného utřídění materiálu: diplomantce se nedaří dostatečně vysvětlit vnitřní motivovanost jednotlivých kapitol a jejich vzájemnou souvislost. Některé oddíly tak působí jako utvořené ad hoc, pod dojmem přečteného díla. Chybí tu zřetelné hledisko, takže kapitoly působí značně disparátně. To platí také o stylizačním ztvárnění textu – zejména v popisu děje některých prozaických děl autorka podléhá jejich stylu (obecná čeština), jindy zase stylu odborných textů, které k tématu četla.

Předností práce je autorčino zjevné zaujetí tématem. Přečetla s porozuměním dostatečné množství sportovní beletrie i odborné literatury a pokusila se z ní vytvořit ucelený obraz. Uspěla jen částečně, obraz, který vytvořila, určitě není „ucelený“ – přesto do budoucna může být práce užitečná jako upozornění na některé přehlížené motivické konstanty sportovní literatury. Předností práce je rovněž diplomantčina mezioborovost. Ta je však i slabinou tam, kde hledisko sportovní převážilo perspektivu literárněvědnou (takových míst není málo – viz i názvy kapitol Vývoj sportu, Problémy soutěžního sportu apod.).

Vzhledem k tomu, že diplomantka se poctivě a zaujatě pokusila v celé šíři popsat odbornou literaturou dosud málo frekventované téma, doporučuji její práci k obhajobě.

12. září 2009

PhDr. Václav Vaněk, CSc.